
Sprawozdanie z działalności Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1968

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/2, 444-450

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

sie. Prowadzone w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN prace nad wydaniem *Opera omnia* Kopernika⁸ były omówione na zebraniu Komisji Kopernikańskiej Komitetu w dniu 2 XII⁹.

W dniach 17—18 IV odbyło się zorganizowane przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN posiedzenie Komitetu Kopernikowskiego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, poświęcone wymianie informacji o badaniach kopernikańskich w różnych krajach oraz planom obchodów rocznicy kopernikowskiej w 1973 r.¹⁰

Współpraca z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki koncentrowała się poza tym na przygotowaniach do XII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki oraz na udziale w tym Kongresie, który odbył się w dniach 26—31 VIII w Paryżu, a także na udziale w posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego i licznych komisji Sekcji Historii Nauki tej Unii¹¹.

Działalność Komitetu spełniającego rolę polskiej grupy narodowej Sekcji Historii Nauki oraz udział 17 polskich historyków nauki i techniki w Kongresie zostały pozytywnie ocenione na terenie międzynarodowym, czego dowodem stało się m.in. powołanie prof. B. Suchodolskiego na stanowisko wiceprzewodniczącego Międzynarodowej Akademii Historii Nauki, a prof. E. Olszewskiego na członka Rady Sekcji Historii Nauki. Na stanowisko przewodniczącego Komitetu Kopernikowskiego, opróżnione przez śmierć prof. A. Birkenmajera, powołany został prof. J. Bukowski, dzięki czemu główny ośrodek dyspozycyjny międzynarodowych obchodów kopernikańskich pozostał w polskiej gestii. Prócz tego prof. Olszewski objął funkcje przewodniczącego Komitetu Współpracy Międzynarodowej w Zakresie Historii Techniki¹², a polscy historycy nauki są członkami 7 komisji Sekcji Historii Nauki.

Przedstawiona tu działalność Komitetu w 1968 r. pozwala na stwierdzenie, że prace jego posuwają się kilkoma torami, a potrzeby rozwijającej się dyscypliny naukowej, jaką jest historia nauki i techniki, nakładają na Komitet coraz więcej obowiązków i wymagają elastycznych form jego współpracy z instytucjami krajowymi i zagranicznymi.

Zofia Skubała-Tokarska

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W ROKU 1968*

Wśród wieloletnich prac Zakładu na czoło wysuwały się nadal prace nad *Historią nauki polskiej w zarysie*¹.

W połowie roku przekazano Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich materiał odnoszący się do okresu od początku istnienia Państwa Polskiego do końca XVIII w., przy czym z uwagi na dużą objętość postanowiono materiał ten podzielić na dwa tomy. Pierwszy z nich obejmuje średniowiecze i odrodzenie, drugi — wieki XVII

⁸ Por. niżej sprawozdanie z prac tego zakładu.

⁹ Por. sprawozdanie z tego zebrania w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 195—196.

¹⁰ Por. sprawozdanie z tego posiedzenia w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, s. 732.

¹¹ Por. sprawozdanie z Kongresu i obrad Sekcji Historii Nauki w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 173—191 i 213—217.

¹² Por. informację o powołaniu tego komitetu w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 217—218.

* Sprawozdanie to obejmuje również osobową wymianę zagraniczną, realizowaną przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN.

¹ Por. m.in. sprawozdanie z działalności Zakładu w 1967 r. w nrze 2/1968 „Kwartalnika”, ss. 526—527.

i XVIII. Prace nad przygotowaniem dodatkowego tomu dokumentacyjnego (biografie, bibliografie itp.) dobiegają końca.

Jednocześnie trwają prace nad trzecim tomem *Historii nauki polskiej* (wieki XIX i początek XX): specjaliści różnych dziedzin wiedzy przygotowują teksty dotyczące dziejów reprezentowanej przez nich dyscypliny. Wpłynęło już opracowanie historiografii filozofii polskiej w latach 1795—1939 pióra prof. W. Tatarkiewicza. Toczą się również badania nad wybranymi problemami nauki polskiej tego okresu, ważnymi dla opracowania części ogólnej trzeciego tomu. Problemy te są przedmiotem dyskusji na zebraniach Zespołu Historii Nauki Polskiej XIX wieku, kierowanego przez prof. M. Serejskiego.

Działalność Pracowni Badań Kopernikańskich koncentrowała się w dalszym ciągu przede wszystkim na przygotowaniu edycji *Opera omnia* M. Kopernika. Szczególnie poważnie zaawansowane zostały prace edytorskie nad tekstem *De revolutionibus*, w związku z którymi rozwiązano wiele bardzo poważnych trudności technicznych, dotyczących publikacji faksymile rękopisu. Poza tym prowadzono prace nad poszczególnymi pozycjami *Studiów kopernikańskich*, m.in. oddając do druku dwie pozycje: pierwszy tom *Pism wybranych* A. Birkenmajera, poświęcony historii astronomii i filozofii przyrody w wiekach XIII—XV, oraz J. Rebetę *Paweł z Worcestera i jego komentarz do „Etyki nikomachejskiej”*.

Główne trudności w realizacji planu badań Pracowni wynikały z obiektywnych przeszkód w uzyskaniu wyjazdów zagranicznych, postulowanych zarówno przez Komitet, jak i przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN. Na pierwszym miejscu należy tu wysunąć sprawę wyjazdu doc. J. Dobrzyckiego do Anglii, niezbędnego do ukończenia przez niego komentarza do *De revolutionibus*, a także wyjazdu dr Z. Wardęskiej do Włoch.

Pracownia Badań Naukoznawczych koordynowała prowadzone w Polsce prace badawcze na ustalony przez RWPG temat *Zasady zarządzania, planowania i organizacji badań naukowych i technicznych*. W zakresie tym utrzymywano szczególnie bliski kontakt z Zakładem Studiów Badawczych Instytutu Chemii Ogólnej. Pracownia współpracowała także z Komitetem Nauki i Techniki przy analizie metod planowania badań naukowych oraz metod wdrażania do praktyki ich wyników. Ponadto zbierano i analizowano materiały dotyczące planowania i finansowania badań naukowych oraz kierowania nimi w niektórych krajach.

Zakończone zostały prace ankietowe na temat budżetu czasu pracowników badawczych oraz podziału nakładów w katedrach szkolnictwa wyższego; wykonano wstępną analizę materiałów uzyskanych z kilkudziesięciu katedr różnych specjalności.

W druku ukazała się książka prof. A. Tuszki i mgra S. Chaskielewicza *Badania naukowe. Organizowanie i kierowanie*.

W Pracowni Ogólnych Problemów Dziejów Nauki i Historii Nauk Społecznych nadal prowadzono prace w zespołach, obejmujących problematykę metodologii nauki oraz rozwoju i organizacji nauki polskiej w poszczególnych okresach od odrodzenia po XX w.

Poważnym nowym przedsięwzięciem Pracowni są podjęte przygotowania do wydania wyboru źródeł do dziejów nauki powszechnej, obejmujących zwłaszcza poglądy na naukę i na jej społeczną rolę, poczynając od starożytności do czasów najnowszych. Opracowano już w formie powielonej propozycje zawartości poszczególnych tomów oraz przeprowadzono na ich temat dyskusję, m.in. na zebraniach Zespołu Nauki Polskiej XIX w. oraz zespołów: Historii Metodologii i Oświecenia². Rozwinął rów-

² Por. sprawozdanie z tej ostatniej dyskusji w niniejszym numerze, ss. 422—424.

niez działalność Zespół Historii Semiotyki, w którym przygotowuje się pierwszy tom publikacji z historii semiotyki.

Spśród pracowników Pracowni stopień doktora uzyskała M. Frankowska-Terlecka³. Do druku przekazano monografię mgra W. Rolbieckiego *Towarzystwo Naukowe Płockie*.

Badania Pracowni Historii Nauk Biologicznych i Medycznych prowadzone były w poprzednio istniejących zespołach oraz w powołanym w maju roku sprawozdawczego — pod kierunkiem prof. A. Żabko-Potopowicza — Zespole Historii Nauk Leśnych⁴.

W Zespole Historii Nauk Medycznych zajmowano się głównie badaniem dziejów rentgenologii pediatricznej, psychiatrii, chirurgii i farmacji.

Śmierć prof. S. Sokoła⁵ przerwała jego pracę nad drugim tomem *Historii chirurgii w Polsce*. W zespołach: Historii Botaniki i Historii Zoologii kontynuowano prace nad *Słownikiem biologów polskich*, a w Zespole Historii Nauk Rolniczych ukończona została zbiorowa praca o dziejach hodowli roślin w Polsce.

Pracownia Historii Nauk Matematycznych, Fizyko-Chemicznych i Geologiczno-Geograficznych dzieli się na dwie sekcje: Historii Nauk Ścisłych oraz Historii Nauk o Ziemi.

Należący do pierwszej z tych sekcji Zespół Historii Astronomii pracował nad dziejami astronomii w Polsce w okresie średniowiecza, a Zespół Historii Matematyki — nad dziejami tej dyscypliny na Uniwersytecie Warszawskim. Zespół Historii Chemii natomiast koncentrował się na przygotowaniu referatów na sesję poświęconą dwusetnej rocznicy urodzin Jędrzeja Śniadeckiego⁶.

Sekcja Historii Nauk o Ziemi prowadziła badania w zespołach: Historii Geografii, Historii Geologii, Historii Geodezji i Historii Geofizyki. W wyniku tych badań na ukończeniu znajduje się *Historia geografii polskiej* prof. B. Olszewicza, a do druku w różnych wydawnictwach przekazano książki: dra J. Kota *Historia kartografii Śląska*, dr J. Piasecki *Historia hydrografii polskiej*, doc. A. Kryńskiego *Z dziejów triangulacji na ziemiach polskich*, dra J. Gołaskiego *Kształtowanie się mapy wielkoskalowej w Polsce do XVIII w.* i mgra J. Hanika *Rozwój meteorologii na obszarze południowej Polski od końca XVIII w. do 1919 r.* Na półkach księgarskich ukazała się książka doc. J. Babicza i prof. W. Walczaka *Zarys historii odkryć geograficznych*.

Sekcja Historii Nauk o Ziemi podjęła poza tym przygotowania do polsko-radzieckiego sympozjum na temat dziejów polsko-rosyjskich kontaktów w zakresie geologii i geografii⁷.

W Pracowni Historii Techniki i Nauk Technicznych kierownictwo Sekcji Historii Techniki Górniczej i Hutniczej objął po śmierci doc. M. Radwana⁸ prof. W. Różański. W należącym do tej sekcji Zespole Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej kontynuowano badania archeologiczne starożytnych piecowisk, próbné wytopy⁹, badania metalograficzne wyrobów średniowiecznych (noże, narzędzia, podkowy) z Wrocławia oraz badania dawnych tekstów dotyczących metalurgii. Wykonano analizy niezbędne do charakterystyki techniki wielkopiecовой na węglu drzewnym

³ Por. informację o nadaniu tego stopnia przez Radę Naukową Zakładu w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, s. 733.

⁴ Por. informację o tym zespole w niniejszym numerze, s. 421.

⁵ Por. nekrolog prof. S. Sokoła w nrze 4/1968 „Kwartalnika”, ss. 811—814.

⁶ Por. sprawozdanie z tej sesji w niniejszym numerze, ss. 417—421.

⁷ Por. m.in. informację o pobytcie w Polsce prof. W. W. Tichomirowa w nrze 4/1968 „Kwartalnika”, s. 867.

⁸ Por. nekrolog doc. M. Radwana w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, ss. 657—664.

⁹ Por. informację o tych wytopach w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 211—212.

w wiekach XVII—XIX. Przygotowano też przekład angielski *Officina ferraria* W. Rożdżeńkiego do publikacji w Stanach Zjednoczonych oraz komentarze do tego wydawnictwa¹⁰. Poważną przeszkodą w realizacji szeroko zakrojonych planów Zespołu jest brak własnego laboratorium, a także lokalu.

Przygotowywana w ramach Zespołu Historii Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego praca doktorska mgra inż. H. Josta *Mechanika i energetyka ludowa na Podhalu* znajduje się w końcowym stadium opracowania. Zespół Historii Polskiej Techniki Naftowej prowadził prace przede wszystkim nad historią rozwoju polskiej techniki przeróbki naftowej¹¹. Zespół Historii Obróbki Plastycznej, poza kontynuowaniem rozpoczętych poprzednio prac, podjął badania nad rozwojem wybranych dziedzin technologii (wytwarzanie wiertel) oraz nad historią normalizacji.

W Zespole Historii Techniki Motoryzacyjnej doc. K. Groniowski ukończył pracę *Technika motoryzacyjna polska w okresie II wojny światowej*, opartą o materiały przygotowane przez kilku członków Zespołu; ponadto rozpoczęto zbieranie materiałów do historii polskiej techniki motoryzacyjnej w pierwszym dwudziestolecu Polski Ludowej. W ramach prac nad techniką wojenną podjęto badania wpływu K. Siemienowicza na sztukę artyleryjską do końca XVIII w. Ukończona została poprawiona wersja pracy doktorskiej mgra W. A. Drapelli *Powstanie i rozwój steru zawiadowczego*.

Liczba jednostek organizacyjnych Zakładu powiększyła się z dniem 1 V o Zespół Problemowy dla Opracowania Edycji Dzieł Oskara Langego; przejął on prace prowadzone od początku 1967 r. przez Pracownię Edycji Dzieł Oskara Langego PAN, która uległa likwidacji.

*

Do zakresu pracy Pracowni Dokumentacji i Informacji Naukowej¹² należą: prowadzenie biblioteki i archiwum Zakładu oraz wymiana wydawnictw z zagranicą.

Księgozbiór osiągnął stan 9060 woluminów. W pomieszczeniu biblioteki wydzielono miejsce na stałą ekspozycję nowości oraz księgozbiór podręczny, na który składają się: encyklopedie, słowniki, informatori, poradniki, przewodniki, bibliografie ogólne oraz dzieła o treści ogólnej. Kontynuowano rozpoczęte w 1967 r. wydawanie powielanego cokwartalnego *Wykazu nabytków* oraz systematycznie dostarczano materiałów do *Wykazu nabytków z zakresu naukoznawstwa*, wydawanego przez Bibliotekę PAN w Warszawie.

Zbiór mikrofilmów osiągnął stan 27 124 klatek, a zbiór fotokopii i fotografii — 9759 sztuk. Większość mikrofilmów i fotokopii wykonano ze źródeł znajdujących się w zbiorach zagranicznych.

Wymianę wydawnictw prowadzono ze 160 kontrahentami z 26 krajów. Tą drogą księgozbiór biblioteki powiększył się o ok. 350 woluminów, a w zamian Zakład wysłał 1200 woluminów. Najwięcej wydawnictw otrzymano z ZSRR, Stanów Zjednoczonych i Włoch, a najwięcej wysłano do ZSRR, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Na zorganizowaną w Paryżu podczas XII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki ekspozycję książek z zakresu historii nauki i techniki¹³ wysłano ok. 70 woluminów polskich wydawnictw, które ukazały się w ostatnim pięcioleciu. Do uczestników

¹⁰ Por. informację o projekcie tego wydawnictwa w nrze 4/1967 „Kwartalnika”, s. 878.

¹¹ Por. sprawozdanie z posiedzenia tego zespołu w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 204—206.

¹² Wobec tego, że w poprzednich latach sprawozdania z działalności Zakładu nie uwzględniały tej pracowni, w niniejszym sprawozdaniu poświęcono jej więcej miejsca.

¹³ Por. sprawozdanie z XII Kongresu w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, s. 191.

XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki natomiast rozesłano wydane przez Zakład Akta tego kongresu¹⁴.

Zbiory archiwalne Zakładu składają się głównie z nie opublikowanych materiałów naukowych oraz opracowań przeznaczonych do druku i opublikowanych (pozostających w archiwum przez okres przewidziany w odpowiednich aktach prawnych), a także z dotyczących tych materiałów recenzji i korespondencji. Ogólny stan zbiorów wynosił ok. 1500 pozycji (ok. 11 mb).

Lokal Pracowni jest zdecydowanie za mały w stosunku do wielkości zasobu bibliotecznego, a miejsce do pracy dla personelu jest ograniczone w stopniu wyraźnie obniżającym efektywność jego wysiłku.

*

Nową inicjatywą Zakładu było zorganizowanie w 1968 r. pod kierunkiem doc. I. Stasiewicz 3-osobowego zespołu, zajmującego się popularyzacją historii nauki i techniki. Nawiązano współpracę z redakcją serii *Omega* wydawnictwa „Wiedza Powszechna”; w ramach tej serii przygotowuje się już kilkanaście publikacji pióra pracowników Zakładu. Poczynając od września 1968 r., nadano w Polskim Radio 7 audycji z zakresu historii nauki, których autorami byli pracownicy Zakładu. Nawiązano także kontakt z działem *Świat się zmienia* „Życia Warszawy”.

*

W 1968 r. Zakład Historii Nauki i Techniki PAN wydał cztery numery „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, piąty tom obcojęzycznego rocznika „Organon”¹⁵, cztery zeszyty „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej” (zeszyt 12 serii A: „Historia Nauk Społecznych”; zeszyt 14 serii B: „Historia Nauk Biologicznych i Medycznych”; zeszyt 13 serii C: „Historia Nauk Matematycznych, Fizyko-Chemicznych i Geologiczno-Geograficznych” i zeszyt 3 serii E: „Zagadnienia Ogólne”¹⁶), osiem tomów *Monografii z dziejów nauki i techniki* i 5 tomów (1 i 3—6) *Actes du XIe Congrès International d'Histoire des Sciences*^{16a}.

W *Monografiach* opublikowano prace: T. Bieńkowski, *Problematyka nauki w literaturze staropolskiej od XVI do XVII wieku*; R. Ergetowski, *August Mosbach (1817—1884)*¹⁷; *Études d'histoire de la science et de la technique* (jest to zbiór polskich komunikatów na XII Międzynarodowy Kongres Historii Nauki); B. Kuźnicka, *Ewolucja nauczania farmacji w Polsce w latach 1783—1830*; J. Skarbek, *Koncepcja nauki w pozytywizmie polskim*; J. Strojnowski, *Psychofizjologia Jędrzeja Śniadeckiego; Studia poświęcone Marii Skłodowskiej-Curie i Marianowi Smoluchowskiemu* (praca zbiorowa); A. Zabko-Potopowicz, *Zarys rozwoju wiedzy leśnej do pierwszej wojny światowej*.

Łączna objętość wydawnictw opublikowanych przez Zakład w 1968 r. wynosi 446 arkuszy wydawniczych, a więc o 116 arkuszy więcej niż w 1967 r.

Prócz tego — podobnie jak w latach ubiegłych — Pracownia Badań Naukoznawczych współpracowała przy wydawaniu przez Komisję Naukoznawstwa PAN kwartalnika „Zagadnienia Naukoznawstwa”.

¹⁴ Por. omówienie tego wydawnictwa w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 147—151.

¹⁵ Por. notatkę bibliograficzną o tym tomie „Organonu” w nrze 4/1968 „Kwartalnika”, s. 843.

¹⁶ Por. zestawienie treści tych zeszytów w niniejszym numerze, ss. 397—398.

^{16a} Por. przypis 14.

¹⁷ Por. recenzję tej książki w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, ss. 697—700.

*

Wyjazd delegacji polskiej na paryski XII Międzynarodowy Kongres Historii Nauki (sierpień 1968 r.) zajął w roku sprawozdawczym centralne miejsce w stosunkach zagranicznych Komitetu i Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. 17-osobowa delegacja, w której skład wchodziło 10 pracowników Zakładu, aktywnie uczestniczyła w obradach sympozjalnych i sekcyjnych Kongresu oraz w licznych posiedzeniach Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, jak też Międzynarodowej Akademii Historii Nauki¹⁸.

Indywidualne wyjazdy pracowników Zakładu nie były w 1968 r. liczne: objęły one łącznie 5 osób.

W ramach corocznych stypendiów Szkoły Studiów Wyższych Sorbony przebywali po kilka miesięcy we Francji: doc. J. Babicz i dr K. Targosz¹⁹. Pracownicy Zakładu uczestniczyli również w odbywających się we Francji w miesiącach letnich seminariach międzynarodowych. W kolejnym seminarium zorganizowanym w Tours przez Ośrodek Badań nad Renesansem, poświęconym problemom renesansu, manieryzmu i baroku w kulturze czasów nowożytnych, brała udział — przebywająca w tym czasie we Francji — dr K. Targosz, która wygłosiła na seminarium komunikat o teatrze operowym na dworze Władysława IV. Na seminarium zorganizowanym w Poitiers przez Ośrodek Studiów Wyższych Kultury Średniowiecznej byli obecni: mgr M. Mąlewicz oraz mgr J. Drewnowski; godziny wolne od wykładów wykorzystali oni na poszukiwania w tamtejszych bibliotekach materiałów do przygotowywanych prac doktorskich.

W ramach wymiany między PAN a Niemiecką Akademią Nauk przebywał przez 2 tygodnie października w Gryfii i Jenie prof. W. Voisé, wygłaszając m.in. odczyt o G. B. Vico i uzupełniając materiały do opracowywanej monografii o myśli społecznej XVIII w. Prof. Voisé uczestniczył także w marcu w międzynarodowym kolokwium poświęconym życiu i twórczości Komenskigo w Przerowie²⁰ oraz dwukrotnie wyjeżdżał do Paryża w związku z prowadzonymi (wspólnie z prof. D. J. de Solla Price) — na zlecenie UNESCO i Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki — pracami na temat rozwoju wspólnot naukowych.

Kilku pracowników Zakładu uczestniczyło w zorganizowanym w kwietniu w Warszawie przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN posiedzeniu Komitetu Kopernikowskiego Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki²¹; w posiedzeniu tym wzięło udział ośmiu gości zagranicznych.

W 1968 r. Zakład gościł w ramach przyjazdów indywidualnych czworo pracowników naukowych z zagranicy: prof. W. Tichomirowa (ZSRR), prof. G. Uschmanna (NRD), dra A. Rahmana (Indie)²² i panią dr F. Le Moal (Francja), która przygotowuje monografię o polskiej myśli społecznej wieków XV i XVI. Przebywała ona w Warszawie i Krakowie w ramach wymiany ze Szkołą Studiów Wyższych Sorbony, zbierając materiały w bibliotekach i konsultując się z kilkoma polskimi pracownikami nauki.

Jak wykazuje niniejsze sprawozdanie, Zakład utrzymywał najbardziej ożywione kontakty z Francją. Było tak nie tylko dlatego, że kolejny Kongres Historii Nauki

¹⁸ Por. sprawozdanie z Kongresu oraz z obrad wymienionych organizacji międzynarodowych w nrze 1/1969 „Kwartalnika”, ss. 190 i 213—218.

¹⁹ Por. sprawozdania z tych pobytów w nrach: 3/1968 (ss. 750—751) i 1/1969 (ss. 222—224) „Kwartalnika”.

²⁰ Por. sprawozdanie z tego kolokwium w nrze 2/1968 „Kwartalnika”, ss. 521—522.

²¹ Por. sprawozdanie z tego posiedzenia w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, s. 732.

²² Por. sprawozdania z tych trzech pobytów: w nrze 4/1968 (s. 867), w nrze 1/1969 (ss. 197—199) oraz w numerze niniejszym (ss. 427—429) „Kwartalnika”.

odbył się w tym kraju, ale przede wszystkim dzięki stałej wymianie ze Szkołą Studiów Wyższych Sorbony, zapewniającej coroczne stypendia dla pracowników naukowych.

Wymiany natomiast z innymi krajami, zawsze zresztą słabej, nie udało się ożywić. Przyczyną takiego stanu rzeczy — pomijając milczeniem zbiurokratyzowanie tej dziedziny i niemożliwość uelastyczniania planów — jest fakt, że tylko nieliczni pracownicy Zakładu podejmują tematykę ogólnometodologiczną, interdyscyplinarną itp., związaną z współczesnymi problemami historii i filozofii nauki, oraz że ukazuje się niewiele tylko ich publikacji w językach obcych.

W obu zakresach jednak zauważyć można pewien postęp, będący — o ile można sądzić — rezultatem XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, który odbył się w Polsce w 1965 r.²³; nie tylko zaktywizował on znaczną część polskich historyków nauki, lecz pozwolił również na lepszą orientację w zakresie uprawianej obecnie na świecie tematyki. Wydanie w językach: francuskim i angielskim zbioru polskich komunikatów na XII Kongres (*Études d'histoire de la science et de la technique*) oraz artykuły ogłoszone w ostatnich tomach „Organonu”²⁴ i innych wydawnictwach są — być może — zapowiedzią zmian. Na ich ewentualne efekty w zakresie wzmocnienia zagranicznych kontaktów międzyinstytucjonalnych i osobowych trzeba jednak poczekać co najmniej parę lat.

²³ Por. sprawozdanie z tego kongresu w nrze 1—2/1966 „Kwartalnika”, ss. 157—169.

²⁴ Por. przypis 15.